

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 19ης Σεπτεμβρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Άρθρα 6 και 47 καθώς και άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Οδηγία 2012/13/ΕΕ – Άρθρο 8, παράγραφος 2 – Οδηγία 2013/48/ΕΕ – Άρθρο 12 – Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 – Άρθρο 3 – Εθνική ρύθμιση που επιτρέπει, για θεραπευτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας, τον περιορισμό σε ψυχιατρικό κατάστημα προσώπων τα οποία, σε κατάσταση άνοιας, έχουν τελέσει πράξεις που συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία – Δικαίωμα ενημέρωσης του ενδιαφερομένου για τα δικαιώματά του – Δικαίωμα προσβάσεως σε δικηγόρο – Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής – Τεκμήριο αθωότητας – Ευάλωτο πρόσωπο»

Στην υπόθεση C-467/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Rayonen sad Lukovit (περιφερειακό δικαστήριο του Lukovit, Βουλγαρία) με απόφαση της 17ης Ιουλίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Ιουλίου 2018, στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας κατά

ΕΡ,

παρισταμένων των

Rayonna prokuratura Lom,

ΚΜ,

ΗΟ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο τμήματος, F. Biltgen, J. Malenovský, C.G. Fernlund (εισηγητή) και L. S. Rossi, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– ο ΕΡ, εκπροσωπούμενος από τους M. Ekimdzhiev, K. Boncheva και T. Ekimdzhieva, advokati,

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Smolek και τον J. Vláčil, καθώς και από την A. Kasalická,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. K. Bulterman και P. Huurnink,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον R. Troosters και την Y. G. Marinova,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Ιουλίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (ΕΕ 2012, L 142, σ. 1), του άρθρου 12 της οδηγίας 2013/48/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2013, σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας (ΕΕ 2013, L 294, σ. 1), του άρθρου 3 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας (ΕΕ 2016, L 65, σ. 1), καθώς και του άρθρου 6, του άρθρου 21, παράγραφος 1, και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης)
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας με σκοπό να διαταχθεί ο περιορισμός του ΕΡ σε ψυχιατρικό κατάστημα.

Το νομικό πλαίσιο

Η ΕΣΔΑ

- 3 Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), ορίζει στο άρθρο 5, το οποίο τιτλοφορείται «Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια», τα εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακόλουθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν:

[...]

- ε) εάν πρόκειται περί νομίμου κρατήσεως ατόμων δυναμένων να μεταδώσωσι μεταδοτικήν ασθένειαν, φρενοβλαβούς, αλκοολικού, τοξικομανούς ή αλήτου,

[...]

4. Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου ίνα τούτο αποφασίσει εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.

[...]»

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2012/13

4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 19, 22 και 26 της οδηγίας 2012/13 έχουν ως εξής:

«(19) Οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να ενημερώνουν άμεσα τον ύποπτο ή κατηγορούμενο σχετικά με τα δικαιώματα τα οποία είναι ουσιώδη για τη διασφάλιση του δίκαιου χαρακτήρα της διαδικασίας, όπως αυτά ισχύουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, γραπτώς ή προφορικώς, όπως προβλέπεται από την παρούσα οδηγία. Για την πρακτική και αποτελεσματική άσκηση αυτών των δικαιωμάτων, η ενημέρωση θα πρέπει να παρέχεται εγκαίρως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας και το αργότερο πριν από την πρώτη επίσημη εξέταση του υπόπτου ή κατηγορουμένου από την αστυνομία ή από άλλη αρμόδια αρχή.

[...]

(22) Σε περίπτωση σύλληψης ή κράτησης υπόπτου ή κατηγορουμένου, η ενημέρωση σχετικά με τα εφαρμοστέα δικονομικά δικαιώματα θα πρέπει να παρέχεται με τη μορφή εγγράφου δικαιωμάτων που έχει συνταχθεί με εύληπτο τρόπο ούτως ώστε να βοηθά την εκ μέρους του κατανόηση των δικαιωμάτων του. Το εν λόγω έγγραφο δικαιωμάτων θα πρέπει να χορηγείται άμεσα σε κάθε συλληφθέν πρόσωπο, όταν αυτό στερείται της ελευθερίας του με παρέμβαση των αρχών επιβολής του νόμου στο πλαίσιο μιας ποινικής διαδικασίας. [...]

[...]

(26) Κατά την ενημέρωση του υπόπτου ή κατηγορουμένου σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερη προσοχή τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο ύποπτος ή κατηγορούμενος αδυνατεί να κατανοήσει το περιεχόμενο ή το νόημα της ενημέρωσης, π.χ. λόγω του νεαρού της ηλικίας του ή της διανοητικής ή σωματικής του κατάστασης.»

5 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας οριοθετεί το πεδίο εφαρμογής της ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται από τη στιγμή που ένα πρόσωπο ενημερώνεται από τις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους ότι θεωρείται ύποπτο ή κατηγορείται για την τέλεση αξιόποινης πράξης μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας, ήτοι τον τελικό προσδιορισμό του εάν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει τελέσει την αξιόποινη πράξη, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της επιμέτρησης της ποινής και της εκδίκασης τυχόν προσφυγής.»

- 6 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με τα δικαιώματα», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την άμεση ενημέρωση του υπόπτου ή κατηγορούμενου όσον αφορά τουλάχιστον τα ακόλουθα δικονομικά δικαιώματα, όπως ισχύουν δυνάμει του εθνικού τους δικαίου, προκειμένου να διασφαλίσουν την αποτελεσματική άσκησή τους:

- α) το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο·
- β) τυχόν δικαίωμα παροχής νομικών συμβουλών δωρεάν και τις σχετικές προϋποθέσεις τέτοιας παροχής νομικών συμβουλών·
- γ) το δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την ποινική κατηγορία σύμφωνα με το άρθρο 6·
- δ) το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης·
- ε) το δικαίωμα σιωπής.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η ενημέρωση σύμφωνα με την παράγραφο 1 παρέχεται σε απλή και κατανοητή γλώσσα, προφορικά ή εγγράφως, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών αναγκών των υπόπτων ή κατηγορουμένων που είναι ευάλωτα πρόσωπα.»

- 7 Το άρθρο 6 της εν λόγω οδηγίας, που φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την ποινική κατηγορία», ορίζει, στις παραγράφους 1 και 3, τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο ύποπτος ή κατηγορούμενος να ενημερώνεται για την αξιόποινη πράξη την οποία φέρεται, ή κατηγορείται, ότι διέπραξε. Η ενημέρωση αυτή είναι άμεση και δεόντως λεπτομερής προκειμένου να διασφαλιστούν ο δίκαιος χαρακτήρας της διαδικασίας και η αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης του κατηγορουμένου.

[...]

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε το αργότερο με τη διαβίβαση του κατηγορητηρίου στο δικαστήριο να παρέχονται λεπτομερή στοιχεία για την ποινική κατηγορία, συμπεριλαμβανομένης της φύσεως και του νομικού χαρακτηρισμού της αξιόποινης πράξεως και του είδους της συμμετοχής του κατηγορουμένου.»

- 8 Το άρθρο 8 της οδηγίας 2012/13, με τίτλο «Επαλήθευση και ένδικα μέσα», ορίζει στην παράγραφο του 2 τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο ύποπτος ή κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του έχει το δικαίωμα προσφυγής, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες στο εθνικό δίκαιο διαδικασίες, κατά της ενδεχόμενης παράλειψης ή άρνησης της αρμόδιας αρχής να παράσχει τις πληροφορίες σύμφωνα με την παρούσα οδηγία.»

Η οδηγία 2013/48

- 9 Η αιτιολογική σκέψη 51 της οδηγίας 2013/48 έχει ως εξής:

«Το καθήκον μέριμνας για υπόπτους ή κατηγορουμένους που βρίσκονται ενδεχομένως σε θέση αδυναμίας ενισχύει τη χρηστή απονομή δικαιοσύνης. Συνεπώς, οι εισαγγελικές αρχές, οι αρχές επιβολής του νόμου και οι δικαστικές αρχές θα πρέπει να διευκολύνουν τα πρόσωπα αυτά να ασκούν αποτελεσματικά τα δικαιώματα που προβλέπει η παρούσα οδηγία, λαμβάνοντας υπόψη, για

παράδειγμα, τυχόν ενδεχόμενη αδυναμία που επηρεάζει την ικανότητά τους να ασκήσουν το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και να ενημερώνουν ένα τρίτο πρόσωπο σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας τους και λαμβάνοντας κατάλληλα μέτρα για τη διασφάλιση της τήρησης των συγκεκριμένων δικαιωμάτων.»

- 10 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε υπόπτους ή σε κατηγορούμενους στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας από τη στιγμή που λαμβάνουν γνώση από τις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους, μέσω επίσημης ειδοποίησης ή με άλλο τρόπο, ότι θεωρούνται ύποπτοι ή κατηγορούνται για την τέλεση αξιόποινης πράξης, ασχέτως αν έχουν στερηθεί την ελευθερία τους. Εφαρμόζεται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας, ήτοι μέχρις ότου κριθεί οριστικά αν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος τέλεσε την αξιόποινη πράξη, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της επιμέτρησης της ποινής και της εκδίκασης τυχόν προσφυγής.»

- 11 Το άρθρο 12 της οδηγίας αυτής, που τιτλοφορείται «Ενδिका βοηθήματα», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι σε ποινική διαδικασία καθώς και οι εκζητούμενοι σε διαδικασία του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης έχουν στη διάθεσή τους αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα δυνάμει του εθνικού δικαίου σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων βάσει της παρούσας οδηγίας.

2. Με την επιφύλαξη των εθνικών κανόνων και συστημάτων για το παραδεκτό των αποδείξεων, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, στις ποινικές διαδικασίες, κατά την αξιολόγηση των καταθέσεων του υπόπτου ή κατηγορουμένου ή των αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται κατά παράβαση του δικαιώματός του για πρόσβαση σε δικηγόρο ή όταν έχει εγκριθεί παρέκκλιση από αυτό το δικαίωμα σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 6, να τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης και η δίκαιη διεξαγωγή της δίκης.»

- 12 Το άρθρο 13 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Ευάλωτα άτομα», προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες ανάγκες των υπόπτων και των κατηγορουμένων αν πρόκειται για ευάλωτα άτομα.»

Η οδηγία 2016/343

- 13 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2016/343, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», προβλέπει τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στα φυσικά πρόσωπα που είναι ύποπτα ή κατηγορούμενα σε ποινική διαδικασία. Εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας από τη στιγμή που ένα πρόσωπο θεωρείται ύποπτο ή κατηγορείται για τέλεση αξιόποινης πράξης ή εικαζόμενης αξιόποινης πράξης μέχρι την απόφαση για την τελική εκτίμηση του κατά πόσον το εν λόγω πρόσωπο διέπραξε τη σχετική αξιόποινη πράξη και μέχρι η εν λόγω απόφαση να καταστεί οριστική.»

- 14 Κατά το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Τεκμήριο αθωότητας»:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι τεκμαίρονται αθώοι μέχρις ότου αποδειχτεί η ενοχή τους σύμφωνα με τον νόμο.»

15 Το άρθρο 6 της οδηγίας 2016/643 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η εισαγγελική αρχή φέρει το βάρος της απόδειξης της ενοχής των υπόπτων και των κατηγορουμένων. Τούτο ισχύει με την επιφύλαξη οποιασδήποτε υποχρέωσης του δικαστή ή του αρμόδιου δικαστηρίου να αναζητούν τόσο ενοχοποιητικά όσο και απαλλακτικά στοιχεία και του δικαιώματος της υπεράσπισης να προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία, σύμφωνα με την ισχύουσα εθνική νομοθεσία.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οποιαδήποτε αμφιβολία περί της ενοχής είναι προς όφελος του υπόπτου ή του κατηγορουμένου, μεταξύ άλλων και όταν το δικάζον δικαστήριο διατυπώνει εκτίμηση σχετικά με το εάν το συγκεκριμένο πρόσωπο θα πρέπει να αθωωθεί.»

16 Κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, η προθεσμία μεταφοράς της στο εσωτερικό δίκαιο είναι η 1η Απριλίου 2018 και, δυνάμει του άρθρου 15, η ως άνω οδηγία τέθηκε σε ισχύ στις 31 Μαρτίου 2016.

Το βουλγαρικό δίκαιο

17 Ο Nakazatelnо protsesualen kodeks (κώδικας ποινικής δικονομίας), ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, προβλέπει, στα άρθρα 427 επ., ειδική διαδικασία βάσει της οποίας ο δικαστής μπορεί να διατάξει, κατόπιν προτάσεως του εισαγγελέα, ιατρικά μέτρα αναγκαστικού χαρακτήρα για πρόσωπο το οποίο, σε κατάσταση άνοιας, έχει τελέσει επικίνδυνη για την κοινωνία πράξη.

18 Το άρθρο 427 του κώδικα ποινικής δικονομίας ορίζει τα εξής:

«1) Ο εκπρόσωπος της περιφερειακής εισαγγελικής αρχής συντάσσει πρόταση για τη λήψη υποχρεωτικών ιατρικών μέτρων [...]

2) Προ της υποβολής της προτάσεώς του, ο εισαγγελέας διατάσσει πραγματογνωμοσύνη και επιφορτίζει την αρμόδια για την έρευνα αρχή να διασαφηνίσει τη συμπεριφορά του ενδιαφερομένου πριν και μετά την τέλεση της πράξεως και να εκτιμήσει αν το πρόσωπο αυτό αποτελεί κίνδυνο για την κοινωνία.»

19 Όπως προκύπτει από τη διαδικασία που περιγράφεται στα άρθρα 428 έως 491 του κώδικα αυτού, η πρόταση του εισαγγελέα εξετάζεται από το δικαστήριο της περιφέρειας του τόπου διαμονής του ενδιαφερομένου, το οποίο αποφαινεται, μετά από σχετική συνεδρίαση, με διάταξη εκδιδόμενη από μονομελή σύνθεση, κατά της οποίας μπορεί να ασκηθεί έφεση.

20 Εξάλλου, τα άρθρα 155 επ. του Zakon za zdraveto (νόμου περί υγείας) θεσπίζουν ειδική διαδικασία με την οποία μπορεί να διαταχθεί, διά της δικαστικής οδού, η ακούσια νοσηλεία προσώπου πάσχοντος από ψυχική ασθένεια που συνιστά κίνδυνο για την υγεία του ή για την υγεία τρίτων.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

21 Στις 26 Αυγούστου 2015, μετά την ανακάλυψη άψυχου σώματος σε δρόμο του Medkovets (Βουλγαρία), αστυνομικοί υπάλληλοι μετέβησαν στην οικία του ΕΡ, υιού του θύματος. Ο ΕΡ παραδέχθηκε ότι είχε φονεύσει τη μητέρα του. Πληροφορηθέντες από μάρτυρες για τις ψυχικές διαταραχές από τις οποίες έπασχε ο ΕΡ, οι ως άνω αστυνομικοί τον οδήγησαν στην υπηρεσία επειγόντων περιστατικών ενός ψυχιατρικού νοσοκομείου.

- 22 Με απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2015, το Rayonen sad Lom (περιφερειακό δικαστήριο του Lom, Βουλγαρία) διέταξε τον περιορισμό του ΕΡ σε ψυχιατρικό νοσοκομείο για διάστημα έξι μηνών. Η απόφαση αυτή, η οποία ελήφθη βάσει του νόμου περί υγείας, ανανεωνόταν συνεχώς μέχρι την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως περί παραπομπής.
- 23 Η ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη που ανατέθηκε σε δύο νοσοκομειακούς ψυχιάτρους κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο ΕΡ έπασχε από παρανοϊκή σχιζοφρένεια.
- 24 Με διάταξη της 7ης Ιουλίου 2016, ο εισαγγελέας της πόλης Montana (Βουλγαρία) έθεσε στο αρχείο την ποινική υπόθεση, με το αιτιολογικό ότι ο ΕΡ έπασχε από ψυχική ασθένεια. Εκτιμώντας ότι ο τελευταίος δεν ήταν σε θέση να μετάσχει στη διαδικασία, ο εισαγγελέας δεν απέστειλε τη σχετική διάταξη στον ΕΡ.
- 25 Στις 29 Δεκεμβρίου 2017 η Apelativna prokuratura Sofia (δευτεροβάθμια εισαγγελική αρχή της Σόφιας, Βουλγαρία) διέταξε την επανάληψη της διαδικασίας και εξέτασε τη συνέχιση του περιορισμού του ΕΡ βάσει του νόμου περί υγείας.
- 26 Την 1η Μαρτίου 2018 η ποινική διαδικασία που κινήθηκε κατά του ΕΡ περατώθηκε με έκδοση διατάξεως. Η εισαγγελική αρχή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ήταν αναγκαίο να διαταχθούν αναγκαστικά ιατρικά μέτρα, επειδή ο ΕΡ είχε εκ προθέσεως τελέσει αξιόποινη πράξη υπό το κράτος ψυχικής διαταραχής, με αποτέλεσμα να μην έχει ποινική ευθύνη. Η διάταξη αυτή επιδόθηκε στη θυγατέρα του θύματος. Δεδομένου ότι δεν ασκήθηκε εμπροθέσμως σχετική προσφυγή, η διάταξη αυτή κατέστη οριστική στις 10 Μαρτίου 2018.
- 27 Η Rayonna prokuratura Lom (εισαγγελική αρχή του Lom, Βουλγαρία) υπέβαλε στο αιτούν δικαστήριο, το Rayonen sad Lukovit (περιφερειακού δικαστηρίου του Lukovit, Βουλγαρία) αίτημα περιορισμού του ΕΡ σε ψυχιατρικό κατάστημα βάσει των άρθρων 427 επ. του κώδικα ποινικής δικονομίας.
- 28 Το εν λόγω δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες για το κατά πόσον οι εθνικές διατάξεις που διέπουν τον αναγκαστικό περιορισμό ψυχασθενών σε ίδρυμα είναι σύμφωνες με τα δικαιώματα που εγγυώνται οι οδηγίες 2012/13, 2013/48 και 2016/343, καθώς και ο Χάρτης. Οι αμφιβολίες αυτές αφορούν κυρίως τα άρθρα 427 επ. του κώδικα ποινικής δικονομίας και την εκεί προβλεπόμενη ειδική ποινική διαδικασία, η οποία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό σε ψυχιατρικό κατάστημα προσώπου που συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία. Οι αμφιβολίες αυτές αφορούν επίσης τις διατάξεις του νόμου περί υγείας, καθόσον η διαδικασία την οποία προβλέπουν καθιστά και αυτή δυνατή την προληπτική ακούσια νοσηλεία προσώπου, όταν υφίστανται λόγοι να πιστεύεται ότι, λαμβανομένης υπόψη της καταστάσεως της υγείας του, το πρόσωπο αυτό μπορεί να διαπράξει ποινικό αδίκημα.
- 29 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι ο ΕΡ ουδέποτε ανακρίθηκε κατά τη διάρκεια της ποινικής έρευνας και ότι δεν του έχει κοινοποιηθεί η κίνηση ποινικής διαδικασίας σε βάρος του. Επειδή δεν ασκήθηκε ποινική δίωξη σε βάρος του, δεν του εξασφαλίστηκε η συνδρομή δικηγόρου. Δεν μπόρεσε να ασκήσει κανένα ένδικο βοήθημα για να αμφισβητήσει τα νομικά και πραγματικά συμπεράσματα της εισαγγελικής αρχής.
- 30 Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, όσον αφορά τις διαδικασίες λήψεως αναγκαστικών ιατρικών μέτρων βάσει των άρθρων 427 επ. του κώδικα ποινικής δικονομίας, το εθνικό δίκαιο δεν επιτρέπει στον δικαστή να ελέγχει αν, κατά την αρχική έρευνα, είχαν εξασφαλιστεί υπέρ του φερόμενου ως δράστη του αδικήματος οι στοιχειώδεις διαδικαστικές εγγυήσεις για την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας. Εν προκειμένω, ο ΕΡ προέβαλε προσβολή του δικαιώματός του να πληροφορηθεί την κατηγορία εναντίον του, του δικαιώματος σιωπής, καθώς και του δικαιώματος να έχει τη συνδρομή δικηγόρου. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, μεταξύ άλλων, αν μια τέτοια ρύθμιση είναι συμβατή με το άρθρο 47 και το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Χάρτη.

- 31 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επιπλέον αν η διαδικασία που κινήθηκε σε βάρος του ΕΡ εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των οδηγιών 2012/13, 2013/48 και 2016/343. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, αν το Δικαστήριο κρίνει ότι η ειδική ποινική διαδικασία των άρθρων 427 επ. του κώδικα ποινικής δικονομίας δεν διασφαλίζει το δικαίωμα ασκήσεως πραγματικής προσφυγής, τότε θα μπορούσε να εφαρμοσθεί, κατ' αναλογία, η τακτική ποινική διαδικασία.
- 32 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Rayonen sad de Lukovit (περιφερειακό δικαστήριο του Lukovit) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Εμπίπτει η παρούσα διαδικασία επιβολής υποχρεωτικών μέτρων ιατρικής θεραπείας, που συνιστούν ένα είδος κρατικού καταναγκασμού σε βάρος ατόμων τα οποία κατά τις διαπιστώσεις της εισαγγελίας έχουν τελέσει πράξη επικίνδυνη για το κοινωνικό σύνολο, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας [2012/13] και της οδηγίας [2013/48];
- 2) Αποτελούν οι βουλγαρικές δικονομικές διατάξεις οι οποίες ρυθμίζουν την ειδική διαδικασία επιβολής υποχρεωτικών μέτρων ιατρικής θεραπείας σύμφωνα με τα άρθρα 427 επ. του κώδικα ποινικής δικονομίας (NPK) και βάσει των οποίων το δικαστήριο δεν έχει την αρμοδιότητα να αναπέμψει την υπόθεση στην εισαγγελία και να της αναθέσει να διορθώσει τα ουσιώδη διαδικαστικά σφάλματα που διαπράχθηκαν στο πλαίσιο της προδικασίας, παρά δύναται μόνο να δεχθεί την αίτηση επιβολής αναγκαστικών μέτρων ιατρικής θεραπείας ή να την απορρίψει, αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα υπό την έννοια του άρθρου 12 της οδηγίας 2013/48 και του άρθρου 8 της οδηγίας 2012/13, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του [Χάρτη] που εγγυάται το δικαίωμα του ατόμου να προσβάλει ενώπιον δικαστηρίου κάθε πράξη που τυχόν θίγει τα δικαιώματά του στο πλαίσιο της προδικασίας;
- 3) Εφαρμόζονται η οδηγία 2012/13 και η οδηγία 2013/48 σε ποινικές (σε επίπεδο προδικασίας) διαδικασίες όταν το εθνικό δίκαιο, ήτοι ο κώδικας ποινικής δικονομίας, δεν γνωρίζει τη νομική έννοια του “υπόπτου” και η εισαγγελία δεν θεωρεί το εμπλεκόμενο άτομο επισήμως ως κατηγορούμενο στο πλαίσιο της προδικασίας, διότι θεωρεί ότι η ανθρωποκτονία που αποτελεί αντικείμενο των σχετικών ερευνών διαπράχθηκε από το ως άνω άτομο σε κατάσταση ανικανότητας προς καταλογισμό και για τον λόγο αυτόν αναστέλλει την ποινική διαδικασία, χωρίς να ενημερώσει σχετικά το εν λόγω άτομο, και ζητεί από το δικαστήριο να διατάξει αναγκαστικά μέτρα ιατρικής θεραπείας σε βάρος του ατόμου αυτού;
- 4) Θεωρείται το άτομο για το οποίο ζητήθηκε η ακούσια νοσηλεία ως “υπόπτο” υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/13 και του άρθρου 2, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/48 εάν ένας αστυνομικός υπάλληλος, κατά την πρώτη του επίσκεψη στον τόπο του εγκλήματος και κατά τις αρχικές πράξεις έρευνας στο διαμέρισμα του θύματος και του υιού του, αφού εντόπισε ίχνη αίματος στο σώμα του δεύτερου, ερώτησε το εν λόγω άτομο για τους λόγους της ανθρωποκτονίας της μητέρας του και της μεταφοράς της σορού της στον δρόμο και μετά την απάντηση στις ερωτήσεις αυτές του έβαλε χειροπέδες; Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, πρέπει να δοθεί στο ως άνω άτομο ήδη σε αυτό το χρονικό σημείο ενημέρωση κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με την παράγραφο 2, της οδηγίας 2012/13 και πώς πρέπει σε μια τέτοια περίπτωση να ληφθούν υπόψη κατά την ενημέρωση οι ειδικές ανάγκες του ατόμου σύμφωνα με την παράγραφο 2 εάν ήταν γνωστό στον αστυνομικό υπάλληλο ότι το άτομο αυτό πάσχει από ψυχική διαταραχή;
- 5) Είναι συμβατές με το άρθρο 3 της οδηγίας 2016/343 για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας εθνικές διατάξεις όπως οι προκειμένες, που επιτρέπουν στην πράξη τη στέρηση της ελευθερίας μέσω ακούσιας νοσηλείας σε ψυχιατρικό νοσοκομείο σε διαδικασία βάσει του Zakon za zdraveto (νόμου περί υγείας) (προληπτικό μέτρο καταναγκασμού που διατάσσεται όταν αποδεικνύεται ότι το εμπλεκόμενο άτομο πάσχει από ψυχική ασθένεια και υπάρχει κίνδυνος τελέσεως αξιόποινης πράξεως από αυτό, όχι όμως λόγω αξιόποινης πράξεως που έχει ήδη

διαπραχθεί), όταν ο πραγματικός λόγος για την κίνηση της διαδικασίας είναι η πράξη λόγω της οποίας κινήθηκε ποινική διαδικασία κατά του ατόμου που εισάγεται για νοσηλεία και παρακάμπτεται με τον τρόπο αυτό σε περίπτωση συλλήψεως το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης (δικαίωμα για δίκαιη δίκη), διαδικασία η οποία πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 4, της [ΕΣΔΑ], δηλαδή να είναι διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας το αρμόδιο δικαστήριο έχει την εξουσία να ελέγξει τόσο την τήρηση των διαδικαστικών κανόνων όσο και την υποψία που δικαιολογεί τη σύλληψη, καθώς και τη νομιμότητα του σκοπού που επιδιώκεται με το μέτρο αυτό, όπως υποχρεούται το δικαστήριο να ενεργήσει όταν το εμπλεκόμενο άτομο έχει συλληφθεί με τη διαδικασία που προβλέπεται στον κώδικα ποινικής δικονομίας;

- 6) Περιλαμβάνει η έννοια του “τεκμηρίου αθωότητας” κατά το άρθρο 3 της οδηγίας 2016/343 και το τεκμήριο ότι άτομα ανίκανα προς καταλογισμό δεν έχουν τελέσει την πράξη που συνιστά κίνδυνο για το κοινωνικό σύνολο και τους προσάπτεται από την εισαγγελία εφόσον δεν έχει αποδειχθεί το αντίθετο σύμφωνα με τους διαδικαστικούς κανόνες (πράγμα το οποίο στην ποινική διαδικασία προϋποθέτει διασφάλιση των δικαιωμάτων υπερασπίσεως);
- 7) Μπορεί να θεωρηθεί ότι εθνικές διατάξεις που προβλέπουν διάφορες αρμοδιότητες του δικάζοντος δικαστηρίου σε σχέση με τον αυτεπάγγελτο έλεγχο νομιμότητας της προδικασίας, ανεξαρτήτως αν:
- α) το δικαστήριο εξετάζει το κατηγορητήριο της εισαγγελίας στο οποίο προβάλλεται ότι ένα ψυχικώς υγιές άτομο διέπραξε ανθρωποκτονία (άρθρο 249, παράγραφος 1, σε συνδυασμό την παράγραφο 4, του NPK), ή
 - β) το δικαστήριο εξετάζει αίτηση της εισαγγελίας στην οποία εκτίθεται ότι το εμπλεκόμενο άτομο διέπραξε ανθρωποκτονία, αλλά η αξιόποινη πράξη δεν τιμωρείται λόγω της ψυχικής διαταραχής του δράστη, και με την οποία ζητείται να διατάξει το αρμόδιο δικαστήριο κρατικό καταναγκασμό για σκοπούς νοσηλείας,

εγγυώνται στα ευάλωτα άτομα ένα αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα, όπως ορίζεται στο άρθρο 13, σε συνδυασμό με το άρθρο 12, της οδηγίας 2013/48 και στο άρθρο 8, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2012/13, και [μπορεί να θεωρηθεί] ότι είναι συμβατές με την αρχή της απαγορεύσεως διακρίσεων κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη οι διάφορες αρμοδιότητες του δικαστηρίου που εξαρτώνται από το είδος της διαδικασίας, πράγμα το οποίο με τη σειρά του καθορίζεται από το αν το άτομο που χαρακτηρίζεται ως δράστης είναι ψυχικώς υγιές, ώστε να είναι ικανό προς καταλογισμό από άποψη ποινικού δικαίου;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 33 Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να εκδικασθεί η υπό κρίση υπόθεση με την επείγουσα προδικαστική διαδικασία του άρθρου 23α του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 34 Στις 10 Αυγούστου 2018 το Δικαστήριο αποφάσισε, κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να μην κάνει δεκτό το αίτημα αυτό.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου, του τρίτου και του τέταρτου ερωτήματος

- 35 Με το πρώτο, το τρίτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ’ ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι οδηγίες 2012/13 και 2013/48 έχουν την έννοια ότι εφαρμόζονται σε ένδικη διαδικασία όπως αυτή που προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση, η οποία επιτρέπει, για θεραπευτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας,

τον περιορισμό σε ψυχιατρείο προσώπων τα οποία έχουν τελέσει, σε κατάσταση άνοιας, πράξεις που συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, από ποιο χρονικό σημείο πρέπει να ενημερώνεται ο ενδιαφερόμενος για τα δικαιώματα που του παρέχει η οδηγία 2012/13.

- 36 Οι οδηγίες 2012/13 και 2013/48 έχουν αμφότερες ως αντικείμενο τον καθορισμό στοιχειωδών κανόνων σχετικά με ορισμένα δικαιώματα των υπόπτων και κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες. Η οδηγία 2012/13 αφορά ειδικότερα το δικαίωμα ενημέρωσης του ενδιαφερομένου σχετικά με τα δικαιώματά του, η δε οδηγία 2013/48 αφορά το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου σχετικά με τη στέρηση της ελευθερίας, καθώς και το δικαίωμα των στερούμενων της ελευθερίας τους προσώπων να επικοινωνούν με τρίτους και το δικαίωμα επικοινωνίας με τις προξενικές αρχές.
- 37 Επιπλέον, από τις αιτιολογικές σκέψεις των ως άνω οδηγιών προκύπτει ότι οι οδηγίες αυτές στηρίζονται συναφώς στα δικαιώματα που προβλέπονται, μεταξύ άλλων, στα άρθρα 6, 47 και 48 του Χάρτη, αποσκοπούν δε στην εξασφάλιση των δικαιωμάτων αυτών υπέρ των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες.
- 38 Το πεδίο εφαρμογής των οδηγιών αυτών καθορίζεται με σχεδόν πανομοιότυπη διατύπωση στο άρθρο 2 καθεμίας από αυτές. Από τις ως άνω διατάξεις προκύπτει, κατ' ουσίαν, ότι οι εν λόγω οδηγίες έχουν εφαρμογή από το χρονικό σημείο κατά το οποίο ορισμένα πρόσωπα ενημερώνονται από τις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους ότι είναι ύποπτα ή κατηγορούνται για την τέλεση αξιόποινης πράξης, τούτο δε μέχρι την ολοκλήρωση της σχετικής διαδικασίας, «ήτοι μέχρις ότου κριθεί οριστικά αν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος τέλεσε την αξιόποινη πράξη, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της [επιβολής] της ποινής και της εκδίκησης τυχόν προσφυγής.»
- 39 Είναι αληθές ότι ούτε η οδηγία 2012/13 ούτε η οδηγία 2013/48 περιέχουν ρητές διατάξεις από τις οποίες να προκύπτει ότι οι ποινικές διαδικασίες τις οποίες αυτές ρυθμίζουν περιλαμβάνουν επίσης εκείνες που μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή μέτρου περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάστημα, όπως το προβλεπόμενο στα άρθρα 427 επ. του κώδικα ποινικής δικονομίας.
- 40 Ωστόσο, η ως άνω απουσία ρητών διατάξεων δεν σημαίνει ότι μια τέτοια διαδικασία περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάστημα αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής των οδηγιών αυτών για τον λόγο ότι δεν οδηγεί στην «επιβολή της ποινής».
- 41 Συναφώς, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 61 και 62 των προτάσεών του, από τη διατύπωση του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/13 και την ανάλογη διατύπωση του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/48 μπορεί, αντιθέτως, να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο όρος «ποινική διαδικασία», κατά την έννοια των οδηγιών αυτών, καλύπτει και διαδικασίες περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάστημα οι οποίες, μολονότι δεν οδηγούν στην «επιβολή της ποινής» υπό τη στενή έννοια του όρου, οδηγούν ωστόσο στην επιβολή στερητικού της ελευθερίας μέτρου, υπό την προϋπόθεση ότι το μέτρο αυτό δικαιολογείται όχι μόνο για θεραπευτικούς λόγους, αλλά και για λόγους ασφαλείας, σε βάρος προσώπων τα οποία έχουν τελέσει πράξεις που συνιστούν ποινικό αδίκημα, αλλά των οποίων η πνευματική κατάσταση, κατά τον χρόνο τελέσεως των αξιόποινων πράξεων, δικαιολογεί τη λήψη σε βάρος τους μέτρου περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάστημα αντί για την επιβολή ποινικής κυρώσεως, όπως είναι η ποινή φυλάκισεως.
- 42 Δεδομένου ότι το άρθρο 6 του Χάρτη, το οποίο αφορά το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια και διασφαλίζει δικαιώματα αντίστοιχα εκείνων που προβλέπει το άρθρο 5 της ΕΣΔΑ, το οποίο αφορά το ίδιο δικαίωμα, πρέπει να γίνει δεκτό, σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, ότι το εν λόγω άρθρο 6 έχει την ίδια έννοια και το ίδιο περιεχόμενο με το άρθρο 5 της ΕΣΔΑ, όπως αυτό ερμηνεύεται από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Επομένως, για την ερμηνεία του άρθρου 6 του Χάρτη πρέπει να ληφθεί υπόψη το άρθρο 5, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ (πρβλ. απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2019, TC, C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, σκέψη 57).

- 43 Δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της ΕΣΔΑ, «παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακολούθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν: [...] εάν πρόκειται περί νομίμου κρατήσεως [...] φρενοβλαβούς [...]».
- 44 Η διάταξη αυτή ερμηνεύθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υπό την έννοια ότι επιβάλλει στο κράτος τη θετική υποχρέωση να προστατεύει την ελευθερία των προσώπων που υπάγονται στη δικαιοδοσία του. Τυχόν αντίθετη ερμηνεία θα είχε ως συνέπεια ένα αρκετά μεγάλο κενό στην προστασία από την αυθαίρετη κράτηση, πράγμα που δεν θα συμβάδιζε με τη σημασία που έχει η ατομική ελευθερία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Επομένως, το κράτος οφείλει να λαμβάνει μέτρα που παρέχουν αποτελεσματική προστασία στα ευάλωτα πρόσωπα (απόφαση του ΕΔΔΑ της 17ης Ιανουαρίου 2012, Stanev κατά Βουλγαρίας, αριθ. 36760/06, CE:ECHR:2012:0117JUD003676006, § 120).
- 45 Εξ αυτού συνάγεται ότι στερητικά της ελευθερίας μέτρα όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη μέτρα ψυχιατρικής ή ιατρικής περιθάλψεως καλύπτονται από το άρθρο 5 της ΕΣΔΑ και, κατά συνέπεια, από το άρθρο 6 του Χάρτη.
- 46 Επομένως, υπό το πρίσμα του δικαιώματος στην ελευθερία και στην ασφάλεια που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 του Χάρτη, οι οδηγίες 2012/13 και 2013/48 δεν μπορούν να ερμηνευθούν κατά τρόπο που να αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής τους μια ένδικη διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας είναι δυνατόν να διαταχθεί ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάστημα προσώπου το οποίο, μετά τη διεξαγωγή ποινικής διαδικασίας, θεωρήθηκε δράστης πράξεων που συνιστούν ποινικό αδίκημα.
- 47 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το γεγονός ότι ο νομοθέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μερίμνησε, στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2012/13, να επιβάλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να φροντίζουν ώστε οι πληροφορίες που παρέχονται στο πλαίσιο του δικαιώματος ενημερώσεως σχετικά με τα δικαιώματα του ενδιαφερομένου να «παρέχ[ονται] σε απλή και κατανοητή γλώσσα, προφορικός ή εγγράφως, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών αναγκών των υπόπτων ή κατηγορουμένων που είναι ευάλωτα πρόσωπα». Στην αιτιολογική σκέψη 26 της οδηγίας αυτής γίνεται ρητή αναφορά στα πρόσωπα που αδυνατούν να κατανοήσουν το περιεχόμενο ή το νόημα των πληροφοριών που τους γνωστοποιούν οι αρμόδιες αρχές, λόγω της διανοητικής τους καταστάσεως. Κατά συνέπεια, οι ψυχασθενείς πρέπει να θεωρούνται ευάλωτα πρόσωπα για τους σκοπούς της διατάξεως αυτής, καθόσον, λόγω σοβαρών διανοητικών διαταραχών, υπάρχει κίνδυνος να μην κατανοούν τις πληροφορίες που τους γνωστοποιούνται όσον αφορά τα δικαιώματά τους.
- 48 Ομοίως, το άρθρο 13 της οδηγίας 2013/48 επιβάλλει στα κράτη μέλη, κατά την εφαρμογή της οδηγίας αυτής, να λαμβάνουν υπόψη τις «ιδιαιτερες ανάγκες των υπόπτων και των κατηγορουμένων αν πρόκειται για ευάλωτα άτομα». Μολονότι η αιτιολογική σκέψη 51 της οδηγίας αυτής αναφέρεται στα πρόσωπα «που βρίσκονται ενδεχομένως σε θέση αδυναμίας» και στην «τυχόν ενδεχόμενη αδυναμία που επηρεάζει την ικανότητά τους να ασκήσουν το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και να ενημερώνουν ένα τρίτο πρόσωπο σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας τους», χωρίς να διευκρινίζει ρητώς ότι η ευάλωτη αυτή κατάσταση μπορεί να απορρέει από τη διανοητική τους κατάσταση, πρέπει ωστόσο να θεωρηθεί, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της εν λόγω οδηγίας, ότι οι ψυχασθενείς εμπίπτουν επίσης στην κατηγορία των ευάλωτων προσώπων τα οποία αναφέρει το άρθρο 13 της εν λόγω οδηγίας.

- 49 Επιπλέον, δεδομένου ότι η οδηγία 2012/13 έχει εφαρμογή σε διαδικασίες όπως αυτή που προβλέπεται στα άρθρα 427 επ. του κώδικα ποινικής δικονομίας, το αιτούν δικαστήριο ερωτά επιπλέον σε ποιο χρονικό σημείο πρέπει να ενημερωθεί ο ύποπτος για τα δικαιώματά του σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής.
- 50 Για να είναι αποτελεσματική, η γνωστοποίηση των δικαιωμάτων πρέπει να γίνεται σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας. Από το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι αυτή εφαρμόζεται «από τη στιγμή που λαμβάνουν γνώση από τις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους [...] ότι θεωρούνται ύποπτοι ή κατηγορούνται για την τέλεση αξιόποινης πράξης». Συναφώς, το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει ότι «[τ]α κράτη μέλη διασφαλίζουν την άμεση ενημέρωση του υπόπτου ή κατηγορούμενου όσον αφορά τουλάχιστον τα ακόλουθα δικονομικά δικαιώματα, [...], προκειμένου να διασφαλίσουν την αποτελεσματική άσκησή τους».
- 51 Όπως υπενθυμίζεται στην αιτιολογική σκέψη 19 της οδηγίας 2012/13, το δικαίωμα ενημερώσεως του ενδιαφερομένου σχετικά με τα δικαιώματά του αποσκοπεί στη διασφάλιση του δίκαιου χαρακτήρα της ποινικής διαδικασίας και στην εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας των δικαιωμάτων άμυνας, ήδη από τα πρώτα στάδια της διαδικασίας αυτής. Πράγματι, όπως προκύπτει από το σημείο 24 της προτάσεως οδηγίας της Επιτροπής, της 20ής Ιουλίου 2010 [COM(2010) 392 τελικό], βάσει της οποίας εκδόθηκε η οδηγία 2012/13, η περίοδος που ακολουθεί αμέσως μετά τη στέρηση της ελευθερίας παρουσιάζει τον μεγαλύτερο κίνδυνο καταχρηστικής αποσπάσεως ομολογίας και, για τον λόγο αυτόν, έχει «ιδιαίτερη σημασία να ενημερώνεται ο ύποπτος ή κατηγορούμενος για τα δικαιώματά του εγκαίρως, δηλαδή αμέσως μετά τη σύλληψή του, και με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο».
- 52 Η αιτιολογική σκέψη 19 της οδηγίας 2012/13 υπογραμμίζει εξάλλου ότι το δικαίωμα ενημερώσεως του ενδιαφερομένου σχετικά με τα δικαιώματά του πρέπει να εξασφαλιστεί «το αργότερο πριν από την πρώτη επίσημη εξέταση του υπόπτου ή κατηγορουμένου από την αστυνομία ή από άλλη αρμόδια αρχή». Περαιτέρω, από την αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας 2012/13 προκύπτει ότι, «σε περίπτωση σύλληψης ή κράτησης υπόπτου ή κατηγορουμένου, η ενημέρωση σχετικά με τα εφαρμοστέα δικονομικά δικαιώματα θα πρέπει να παρέχεται με τη μορφή εγγράφου δικαιωμάτων που έχει συνταχθεί με εύληπτο τρόπο ούτως ώστε να βοηθά την εκ μέρους του κατανόηση των δικαιωμάτων του. Το εν λόγω έγγραφο δικαιωμάτων θα πρέπει να χορηγείται άμεσα σε κάθε συλληφθέντα, όταν αυτός στερείται της ελευθερίας του με παρέμβαση των αρχών επιβολής του νόμου στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας».
- 53 Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι τα πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες τελέσεως ποινικού αδικήματος πρέπει να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους το ταχύτερο δυνατόν από τη στιγμή που οι σχετικές υπόνοιες δικαιολογούν, σε περιπτώσεις πέραν των επείγουσών, τον εκ μέρους των αρμόδιων αρχών περιορισμό της ελευθερίας τους μέσω μέτρων καταναγκασμού και, το αργότερο, πριν από την πρώτη επίσημη εξέτασή τους από την αστυνομία.
- 54 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, στο πρώτο, στο τρίτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι οδηγίες 2012/13 και 2013/48 έχουν την έννοια ότι εφαρμόζονται σε ένδικη διαδικασία όπως αυτή την οποία προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση, η οποία επιτρέπει, για θεραπευτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας, τον περιορισμό σε ψυχιατρικό κατάστημα προσώπων τα οποία, σε κατάσταση άνοιας, τέλεσαν πράξεις που συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία. Η οδηγία 2012/13 έχει την έννοια ότι τα πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι έχουν διαπράξει ποινικό αδίκημα πρέπει να ενημερώνονται, το ταχύτερο δυνατόν, για τα δικαιώματά τους από τη στιγμή που οι σχετικές υπόνοιες δικαιολογούν, σε περιπτώσεις πέραν των επείγουσών, τη δυνατότητα των αρμόδιων αρχών να περιορίζουν την ελευθερία τους μέσω μέτρων καταναγκασμού και, το αργότερο, πριν από την πρώτη επίσημη εξέτασή τους από την αστυνομία.

Επί του δευτέρου και του εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος

- 55 Με το δεύτερο και το έβδομο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη, καθώς και στο άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2012/13 και στο άρθρο 12 της οδηγίας 2013/48, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας μπορεί, για θεραπευτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας, ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάσταση προσώπων τα οποία έχουν τελέσει, σε κατάσταση άνοιας, πράξεις που συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία, για τον λόγο ότι η ρύθμιση αυτή δεν παρέχει τη δυνατότητα στο αρμόδιο δικαστήριο να ελέγξει αν τα διαδικαστικά δικαιώματα τα οποία αφορούν οι ως άνω οδηγίες έγιναν σεβαστά κατά τη διάρκεια διαδικασιών προγενέστερων εκείνης της οποίας επιλαμβάνεται το δικαστήριο αυτό, για τις οποίες δεν προβλέπεται τέτοιος δικαστικός έλεγχος.
- 56 Όσον αφορά, πρώτον, την ερμηνεία της οδηγίας 2012/13, πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 8, παράγραφος 2, αυτής επιτάσσει «ο ύποπτος ή κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του [να] έχει το δικαίωμα προσφυγής, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες στο εθνικό δίκαιο διαδικασίες, κατά της ενδεχόμενης παράλειψης ή άρνησης της αρμόδιας αρχής να παράσχει τις πληροφορίες σύμφωνα με την παρούσα οδηγία».
- 57 Λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής, το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 47 του Χάρτη, και της σαφούς, ανεπιφύλακτης και συγκεκριμένης διατύπωσης του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2012/13, η τελευταία αυτή διάταξη απαγορεύει κάθε εθνικό μέτρο που εμποδίζει την άσκηση αποτελεσματικών μέσων ένδικης προστασίας σε περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων που προστατεύει η οδηγία αυτή.
- 58 Η ίδια ερμηνεία επιβάλλεται και όσον αφορά, δεύτερον, το άρθρο 12 της οδηγίας 2013/48, κατά το οποίο «οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών [...] διαθέτουν αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο σε περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων που προβλέπονται δυνάμει της παρούσας οδηγίας».
- 59 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η απορρέουσα από οδηγία υποχρέωση των κρατών μελών να επιτύχουν το αποτέλεσμα το οποίο προβλέπει η οδηγία αυτή καθώς και το καθήκον τους, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και του άρθρου 288 ΣΛΕΕ, να λάβουν όλα τα γενικά ή ειδικά μέτρα που είναι κατάλληλα να διασφαλίσουν την εκπλήρωση της ως άνω υποχρέωσης βαρύνουν όλες τις αρχές των κρατών μελών, περιλαμβανομένων, εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων τους, και των δικαιοδοτικών αρχών (απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Smith, C-122/17, EU:C:2018:631, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 60 Για την εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής, η αρχή της σύμφωνης προς το ευρωπαϊκό δίκαιο ερμηνείας επιβάλλει στις εθνικές αρχές να πράττουν ό,τι είναι δυνατό στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο του εσωτερικού δικαίου και εφαρμόζοντας τις αναγνωρισμένες από το δίκαιο αυτό μεθόδους ερμηνείας, προκειμένου να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης και να καταλήγουν σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που επιδιώκει το εν λόγω δίκαιο (πρβλ. αποφάσεις της 5ης Οκτωβρίου 2004, Pfeiffer κ.λπ., C-397/01 έως C-403/01, EU:C:2004:584, σκέψη 117, καθώς και της 8ης Μαΐου 2019, Praxair MRC, C-486/18, EU:C:2019:379, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 61 Πλην όμως, η αρχή αυτή της σύμφωνης προς το ευρωπαϊκό δίκαιο ερμηνείας του εθνικού δικαίου έχει κάποια όρια. Συγκεκριμένα, η υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να λαμβάνει υπόψη το περιεχόμενο του δικαίου της Ένωσης κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του εσωτερικού δικαίου οριοθετείται από τις γενικές αρχές του δικαίου και δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για contra legem ερμηνεία του εθνικού δικαίου (απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Smith, C-122/17, EU:C:2018:631, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 62 Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει εάν και κατά πόσον είναι σε θέση να ερμηνεύσει τις σχετικές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης. Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, παρά την έλλειψη δυνατότητας ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος παρέχοντος τη δυνατότητα, στο πλαίσιο αιτήσεως περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάσταση βάσει των άρθρων 427 επ. του κώδικα ποινικής δικονομίας, ελέγχου του σύννομου χαρακτήρα της ποινικής διαδικασίας που προηγείται της αιτήσεως αυτής, θα μπορούσε να εφαρμόσει κατ' αναλογία την τακτική ποινική διαδικασία προκειμένου να προβεί στην εξακρίβωση αυτή και να προστατεύσει τα δικαιώματα του ενδιαφερομένου.
- 63 Επομένως, το άρθρο 47 του Χάρτη, καθώς και το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2012/13 και το άρθρο 12 της οδηγίας 2013/48 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, προβλέπουσα διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να διαταχθεί, για θεραπευτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας, ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάσταση προσώπων τα οποία έχουν τελέσει, σε κατάσταση άνοιας, πράξεις που συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία, στον βαθμό που η ρύθμιση αυτή δεν επιτρέπει στο αρμόδιο δικαστήριο να ελέγξει αν τα διαδικαστικά δικαιώματα που αφορούν οι οδηγίες αυτές έγιναν σεβαστά κατά τη διάρκεια διαδικασιών προγενέστερων εκείνης της οποίας έχει επιληφθεί το εν λόγω δικαστήριο, για τις οποίες δεν προβλέπεται τέτοιος δικαστικός έλεγχος.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

- 64 Με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η προστασία του δικαιώματος στην ελευθερία και στην ασφάλεια, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 του Χάρτη, αφενός, και το δικαίωμα στο τεκμήριο αθωότητας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 της οδηγίας 2016/343, αφετέρου, έχουν την έννοια ότι εμποδίζουν εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως αυτή των άρθρων 155 επ. του επίμαχου στην κύρια δίκη νόμου περί υγείας, η οποία επιτρέπει τον περιορισμό σε ψυχιατρικό κατάσταση προσώπου για τον λόγο ότι αυτό μπορεί, λόγω της καταστάσεως της υγείας του, να συνιστά κίνδυνο για την υγεία του ή για την υγεία τρίτων, στον βαθμό που η ρύθμιση αυτή δεν επιτρέπει στον δικαστή που επιλαμβάνεται τέτοιας αιτήσεως να ελέγξει, κατά τη διάρκεια ποινικής διαδικασίας η οποία είχε κινηθεί παράλληλα σε βάρος του, αν τηρήθηκαν υπέρ του ενδιαφερομένου οι διαδικαστικές εγγυήσεις.
- 65 Από τα άρθρα 1 και 2 της οδηγίας 2016/343 προκύπτει ότι το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής της αφορούν αποκλειστικά ποινικές διαδικασίες.
- 66 Λόγω όμως του θεραπευτικού της σκοπού, διαδικασία περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάσταση όπως αυτή που προβλέπεται, εν προκειμένω, στα άρθρα 155 επ. του νόμου για την υγεία, όταν εφαρμόζεται ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ποινική διαδικασία, συμπεριλαμβανομένης της προλήψεως κινδύνου για την υγεία του ενδιαφερομένου ή τρίτων, δεν συγκαταλέγεται στις ποινικές διαδικασίες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2016/343.
- 67 Επιπλέον, από κανένα στοιχείο της δικογραφίας που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι μια διαδικασία ακούσιας νοσηλείας σε ψυχιατρικό κατάσταση για θεραπευτικούς σκοπούς, όπως αυτή που προβλέπει ο νόμος για την υγεία, συνιστά εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης και ότι, κατά την εφαρμογή μιας τέτοιας διαδικασίας, το οικείο κράτος μέλος υποχρεούται να σέβεται, όπως επιτάσσει το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, τα θεμελιώδη δικαιώματα που διασφαλίζει το δίκαιο αυτό.
- 68 Επομένως, στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 2016/343 και το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη έχουν την έννοια ότι ούτε η οδηγία ούτε η εν λόγω διάταξη του Χάρτη εφαρμόζονται σε ένδικη διαδικασία περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάσταση για θεραπευτικούς σκοπούς, όπως η προβλεπόμενη στα άρθρα 155 επ. του επίμαχου στην κύρια δίκη

νόμου για την υγεία, περιορισμού του οποίου δικαιολογητικός λόγος είναι ότι ο ενδιαφερόμενος ενδέχεται, λαμβανομένης υπόψη της καταστάσεως της υγείας του, να συνιστά κίνδυνο για την υγεία του ή την υγεία των τρίτων.

Επί του έκτου ερωτήματος

- 69 Με το έκτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η προβλεπόμενη στο άρθρο 3 της οδηγίας 2016/343 αρχή του τεκμηρίου αθωότητας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στο πλαίσιο της οποίας προβλέπεται ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάσταση, για θεραπευτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας, προσώπων τα οποία έχουν τελέσει, σε κατάσταση άνοιας, πράξεις που συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία, απαιτείται να αποδεικνύει η εισαγγελική αρχή ότι το πρόσωπο του οποίου ζητείται ο περιορισμός έχει τελέσει πράξεις που θεωρούνται ότι συνιστούν τέτοιο κίνδυνο.
- 70 Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 15 της οδηγίας 2016/343, η εν λόγω οδηγία τέθηκε σε ισχύ στις 31 Μαρτίου 2016 και ότι, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, αυτής, η προθεσμία μεταφοράς έληξε την 1η Απριλίου 2018. Επομένως, από χρονικής απόψεως, έχει εφαρμογή στη διαδικασία που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 71 Εξάλλου, είναι βεβαίως αληθές ότι σκοπός μιας διαδικασίας όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν είναι η κρίση επί της ενοχής του ενδιαφερομένου, αλλά η λήψη αποφάσεως σχετικά με τον αναγκαστικό περιορισμό του σε ψυχιατρικό κατάσταση. Εντούτοις, δεδομένου ότι το εν λόγω στερητικό της ελευθερίας μέτρο δεν δικαιολογείται αποκλειστικώς από θεραπευτικούς λόγους, αλλά και από λόγους ασφαλείας, πρέπει να γίνει δεκτό, όπως κρίθηκε προηγουμένως σε σχέση με τις οδηγίες 2012/13 και 2013/48, ότι μια τέτοια διαδικασία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2016/343 λόγω του ποινικού της σκοπού. Επομένως, η οδηγία 2016/343 έχει εφαρμογή σε διαδικασία όπως αυτή που προβλέπεται στα άρθρα 427 επ. του κώδικα ποινικής δικονομίας.
- 72 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2016/343 επιβάλλει στα κράτη μέλη να μεριμνούν «ώστε οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι να τεκμαίρονται αθώοι μέχρις ότου αποδειχθεί η ενοχή τους σύμφωνα με τον νόμο». Η τήρηση της υποχρεώσεως αυτής επιβάλλεται στις αρμόδιες αρχές, στο πλαίσιο διαδικασίας περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάσταση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης. Κατά το άρθρο 6 της οδηγίας αυτής, η εισαγγελική αρχή φέρει το βάρος αποδείξεως ότι πληρούνται τα κριτήρια που καθορίζει ο νόμος για την έγκριση του περιορισμού προσώπου σε ψυχιατρικό κατάσταση.
- 73 Όταν, μετά την ολοκλήρωση προηγούμενης ποινικής διαδικασίας, έχει αποδειχθεί οριστικά ότι το πρόσωπο αυτό τέλεσε, σε κατάσταση άνοιας, αξιόποινη πράξη, το γεγονός ότι η εισαγγελική αρχή προβάλλει τα σχετικά στοιχεία προς στήριξη της αιτήσεώς του για περιορισμό σε ψυχιατρικό κατάσταση δεν είναι, καθαυτό, αντίθετο προς την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας που διακηρύσσεται στο άρθρο 3 της οδηγίας 2016/343.
- 74 Εντούτοις, σε κατάσταση όπως αυτή της κύριας δίκης, οι σκέψεις αυτές δεν θίγουν τον εκ μέρους του επιλαμβανόμενου δικαστηρίου έλεγχο του σεβασμού των διαδικαστικών δικαιωμάτων που προβλέπουν οι οδηγίες 2012/13 και 2013/48, κατά τη διάρκεια προηγούμενων διαδικασιών για τις οποίες δεν προβλέπεται τέτοιος δικαστικός έλεγχος, σύμφωνα με όσα κρίθηκαν προηγουμένως στη σκέψη 63 της παρούσας αποφάσεως.
- 75 Επομένως, στο έκτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας κατά το άρθρο 3 της οδηγίας 2016/343 έχει την έννοια ότι απαιτεί, στο πλαίσιο διαδικασίας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στο πλαίσιο της οποίας προβλέπεται ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάσταση, για θεραπευτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας, προσώπων τα οποία έχουν τελέσει, σε κατάσταση

άνοιας, πράξεις που συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία, να αποδεικνύει η εισαγγελική αρχή ότι το πρόσωπο του οποίου ζητείται ο περιορισμός έχει τελέσει πράξεις που θεωρούνται ότι συνιστούν έναν τέτοιο κίνδυνο.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁷⁶ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Η οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, και η οδηγία 2013/48/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2013, σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας, έχουν την έννοια ότι εφαρμόζονται σε ένδικη διαδικασία όπως αυτή την οποία προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση, η οποία επιτρέπει, για θεραπευτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας, τον περιορισμό σε ψυχιατρικό κατάσταση προσώπων τα οποία, σε κατάσταση άνοιας, τέλεσαν πράξεις που συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία. Η οδηγία 2012/13 έχει την έννοια ότι τα πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι έχουν διαπράξει ποινικό αδίκημα πρέπει να ενημερώνονται, το ταχύτερο δυνατόν, για τα δικαιώματά τους από τη στιγμή που οι σχετικές υπόνοιες δικαιολογούν, σε περιπτώσεις πέραν των επειγουσών, τη δυνατότητα των αρμόδιων αρχών να περιορίζουν την ελευθερία τους μέσω μέτρων καταναγκασμού και, το αργότερο, πριν από την πρώτη επίσημη εξέτασή τους από την αστυνομία.
- 2) Το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2012/13 και το άρθρο 12 της οδηγίας 2013/48 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, προβλέπουσα διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να διαταχθεί, για θεραπευτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας, ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάσταση προσώπων τα οποία έχουν τελέσει, σε κατάσταση άνοιας, πράξεις που συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία, στον βαθμό που η ρύθμιση αυτή δεν επιτρέπει στο αρμόδιο δικαστήριο να ελέγξει αν τα διαδικαστικά δικαιώματα που αφορούν οι οδηγίες αυτές έγιναν σεβαστά κατά τη διάρκεια διαδικασιών προγενέστερων εκείνης της οποίας έχει επιληφθεί το εν λόγω δικαστήριο, για τις οποίες δεν προβλέπεται τέτοιος δικαστικός έλεγχος.
- 3) Η οδηγία (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, και το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων έχουν την έννοια ότι ούτε η οδηγία ούτε η εν λόγω διάταξη του Χάρτη εφαρμόζονται σε ένδικη διαδικασία περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάσταση για θεραπευτικούς σκοπούς, όπως η προβλεπόμενη στα άρθρα 155 επ. του *Zakon za zdraveto* (νόμου για την υγεία), περιορισμού του οποίου δικαιολογητικός λόγος είναι ότι ο ενδιαφερόμενος ενδέχεται, λαμβανομένης υπόψη της καταστάσεως της υγείας του, να συνιστά κίνδυνο για την υγεία του ή την υγεία των τρίτων.

- 4) Η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας κατά το άρθρο 3 της οδηγίας 2016/343 έχει την έννοια ότι απαιτεί, στο πλαίσιο διαδικασίας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στο πλαίσιο της οποίας προβλέπεται ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάστημα, για θεραπευτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας, προσώπων τα οποία έχουν τελέσει, σε κατάσταση άνοιας, πράξεις που συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία, να αποδεικνύει η εισαγγελική αρχή ότι το πρόσωπο του οποίου ζητείται ο περιορισμός έχει τελέσει πράξεις που θεωρούνται ότι συνιστούν έναν τέτοιο κίνδυνο.

(υπογραφές)